

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi fosforilannoiteverosta**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksen mukaan fosforia sisältävistä lannoitteista kannettaisiin ympäristöpoliittisin perustein fosforilannoiteveroa. Veron määrä fosforikilolta olisi 0,50 markkaa vuoden 1990 tammikuun alusta ja nousisi 16 päivästä kesäkuuta lukien 1 markkaan.

Esitys liittyy vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1990 ja olemaan voimassa 31 päivään joulukuuta 1990.

YLEISPERUSTELUT**1. Esityksen tavoitteet**

Vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesityksen laadinnassa hallituksen eräänä tavoitteena oli ympäristön ja luonnonsuojelun edistäminen erityisesti veropoliittisilla toimenpiteillä. Tarkoituksena on ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään suuntaan sekä hillitä kulutuksen kasvua verotuksellisin keinoin. Ympäristöpoliittisin perustein ehdotetaan myös fosforipitoisille lannoitteille fosforilannoiteveroa.

Maatalouden aiheuttama vesistöjen fosforikuormitus on todettu Suomessa suurimmaksi vesien ravinnekuormituslähteeksi. Yksittäisen maatilan aiheuttama vesistön kuormitus on yleensä suhteellisen pieni, mutta maamme 200 000 tilan yhdessä aikaansaama kokonaisvaikutus on merkittävä. Maatilojen pienuudesta ja kuormituksen luonteesta johtuen tavanomaisia yhdyskuntien ja teollisuuden jätevesien puhdistukseen käytettyjä menetelmiä ei ole voitu soveltaa maatalouteen. Tämän vuoksi vesiensuojelua ei ole riittävästi otettu huomioon maatalouden aiheuttamien haittavaikutusten osalta.

Fosforilannoiteveron lannoitteiden hintoja korottavalla vaikutuksella pyritään siihen, että

maatiloilla käytettäisiin tulevaisuudessa vähemmän fosforia sisältäviä lannoitteita.

Fosforilannoitevero ja muut ympäristöpoliittisin perustein ehdotettavat valmisteverot ovat ”aiheuttaja maksaa -periaatteen” mukaisia. Periaatteella, joka sisältyy jo taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n suosituksiin vuosilta 1972 ja 1974, tarkoitetaan muun muassa sitä, että ympäristön suojelemiseksi tarpeellisten toimenpiteiden kustannusten ja hyötyjen tulisi sisältyä niiden hyödykkeiden ja palvelujen kustannuksiin, joiden tuottaminen tai kuluttaminen aiheuttaa ympäristön kuormitusta.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu**2.1. Käytäntö**

Pelto- ja metsälannoitteita on myyty vuosina 1984—1988 noin 1,2 miljoonaa tonnia lannoitusvuosittain. (Lannoitevuosi alkaa 16 päivänä kesäkuuta.) Metsälannoitteiden osuus myynnistä on ollut noin kolme prosenttia. Fosforin osuus lannoitteissa on sanottuna aikana vaih-

dellut 67 000 tonnista 70 000 tonniin lannoitusvuotta kohti.

Ympäristön ja kehityksen Suomen toimikunnan mietinnön (komiteanmietintö 1989:9) mukaan peltoviljelystä ja kotieläintuotannosta kulkeutuu vesistöihin ravinteita, jotka aiheuttavat vesistöjen rehevöitymistä. Maatalouden fosfori- ja typpikuormitus aiheuttaa lähes puolet Suomen vesien ravinnekuormituksesta. Pelto maiden heppoliukoisien fosforin pitoisuus on viljavuustutkimuksen mukaan yli kaksinkertaistunut 1960-luvun alusta nykyiseen (5,0 mg P/l—11,8 mg P/l). Fosforipitoisuutta on kasvun parantamiseksi aiemmin tietoisesti lisätty. Nykyisen käsityksen mukaan väkilannoitefosforin käyttöä voidaan kuitenkin vähentää noin kolmanneksella kasvinviljelyn taloudellisen tuoksen huonontumatta. Fosforin määrää lannoitteissa pyritäänkin tulevaisuudessa vähentämään.

2.2. Ehdotettu muutos

Ympäristötalouskomitea (komiteanmietintö 1989:18) on katsonut, että lannoitteiden verotusta tulisi kehittää siten, että myös vesien suojelun näkökohdat otetaan huomioon. Komitean mukaan veron tulisi kohdistua nimenomaan ravinnekuormituksen fosfori- ja typpi-päästöihin.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että muun muassa maa- ja metsätaloustoiminnan vesistöille aiheuttamasta ravinnekuormituksesta haitallisimmin ravinne on useimmiten fosfori. Fosfori on myös selvästi suurin vesistöjen ravinnekuormituslähde. Eräänä syynä tähän on maatalouden voimaperäistyminen ja monipuolistuminen sekä sen seurauksena vielä 1980-luvulla lisääntynyt fosforilannoitteiden käyttö.

Lannoitteiden fosforipitoisuuden vähentämiseksi ja fosforista aiheutuvien ympäristöhaittojen torjumiseksi olisi lannoitteisiin sisältyvästä

fosforista perusteltua kantaa fosforilannoiteveroa vuonna 1990. Täysimääräinen vero olisi 1 markka fosforikilolta.

2.3. Asian valmistelu

Fosforilannoiteveron kantamisesta hallitus on päättänyt vuoden 1990 tulo- ja menoarvion valmistelun yhteydessä. Veroa koskeva esitys on valmisteltu ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyönä. Asiasta on neuvoteltu myös lannoitteiden valmistajan ja Maataloustuottajain Keskusliiton kanssa.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Valmisteverojen kanto kuuluu tullilaitoksen tehtäviin. Myös fosforilannoiteverotus voidaan hoitaa tullilaitoksen nykyisen organisaation voimavaroilla.

Fosforilannoitevero nostaisi lannoitteiden hintoja fosforipitoisuuden suhteessa viidestä kymmeneen prosenttia.

Vuonna 1990 arvioidaan fosforia käytettävän lannoitteissa noin 60 miljoonaa kiloa. Fosforilannoiteveron tuotoksi arvioidaan ehdotetun veromäärän perusteella 30 miljoonaa markkaa (momentti 11.08.12).

4. Muut esitykseen vaikuttavat tekijät

Lannoitteista on tarkoitus kantaa edelleen myös lannoiteveroa, jota koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle yhdessä tämän esityksen kanssa. Fosforilannoiteveroa koskeva lakiehdotus vastaa pääosin lannoiteverosta säädettyä lakia (881/79).

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1.1. Yleiset säännökset

1 §. Fosforilannoiteverollisiksi säädetään lannoitteet, jotka sisältävät vähintään kaksi painoprosenttia fosforia. Tällöin lannoitteet, joissa on vain vähäinen fosforipitoisuus, jäävät verottomiksi.

2 §. Koska lannoitteet on määritelty lannoitelaisissa (377/86) ja lannoiteasetuksessa (383/86), voidaan lannoitteiden määrittelyn osalta viitata mainittuihin lainkohtiin.

3 §. Verovelvollinen on jokainen, joka valmistaa ansiotarkoituksessa tai tuo maahan fosforipitoisia lannoitteita. Veroa on velvollinen suorittamaan myös se, jolle verottomia lannoitteita siirretään, jollei niitä käytetä verottomaan tarkoitukseen.

1.2. Veron määräämisen perusteet

4 §. Vero on tarkoituksenmukaisinta saattaa voimaan kahdessa vaiheessa. Toimenpide vähentäisi fosforilannoiteverosta aiheutuvaa lannoitteiden ennako-ostoa syksyllä 1989. Valmistajan mukaan suuret ennako-ostot voisivat johtaa kotimaan lannoitevarastojen loppunmyyntiin ja jopa lannoitteiden tuontiin. Tällä perusteella ehdotetaan, että fosforilannoiteveroa olisi suoritettava tammikuusta kesäkuun puoliväliin 0,50 markkaa ja 1,00 markkaa kilolta 16 päivästä kesäkuuta lukien vuoden 1990 loppuun verollisiin lannoitteisiin sisältyvältä fosforikilolta.

1.3. Verottomuus

5 §. Verottomuussäännökset vastaavat pääosin muiden valmisteverolakien periaatteita. Verottomia olisivat maasta vietävät sekä vapaa-alueelle ja tullivarastoon siirrettävät lannoitteet. Veroa ei suoritettaisi maahan tuoduista lannoitteista, jos ne ovat tullittomia muun säädöksen kuin tullitariffilain (660/87) tai muun sopimuksen kuin tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla. Lisäksi verot-

tomia olisivat lannoitteet, jotka käytetään teollisessa tuotannossa raaka- tai apuaineena taikka välittömästi ensikäytössä tavaran valmistuksessa sekä lannoitteet, jotka käytetään biologiseen prosessiin perustuvassa jäteveden puhdistuksessa. Toisin kuin lannoiteverosta annetussa laissa metsälannoitteet olisivat kuitenkin verollisia ympäristöpoliittisin perustein.

6 §. Vapaa-alueelta ja tullivarastosta kotimaan kulutukseen otettujen lannoitteiden verotus toimitetaan kuten maahan tuotujen lannoitteiden verotus.

7 §. Jos maassa valmistettuja lannoitteita, joista fosforilannoitevero on jo suoritettu, siirretään vapaa-alueelle tai tullivarastoon taikka viedään maasta, voi viejä tai siirtäjä hakea sanotun veron palautusta 2 momentissa säädettyä ajassa.

8 §. Jos verolliset lannoitteet palautetaan valmistuspaikalle tai hävitetään tullivalvonnassa, kotimaisella valmistajalla on oikeus vähentää verokaudelta suoritettavasta valmisteverosta mainittujen lannoitteiden veroa vastaava määrä.

1.4. Erinäiset säännökset

9 §. Muiden valmisteverolakien tapaan valtioneuvostolle ehdotetaan annettavaksi valtuus määrätä lannoitteista kannettavasta fosforilannoiteverosta sinä aikana, jona veron määrää koskeva esitys on eduskunnan käsiteltävänä.

10 §. Fosforilannoiteverotuksen toimittamisesta yleensä olisi voimassa mitä valmisteverotuslaissa (558/74) tai sen nojalla on säädetty tai määrätty.

11 §. Voimassaoloa koskevan säännöksen mukaan laki olisi yksivuotinen.

2. Voimaantulo

Esitys liittyy vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1990.

3. Säättämisjärjestys

Lakiehdotus olisi käsiteltävä siinä järjestyksessä, jota on noudatettava säädettäessä kannettavaksi veroa yhdeltä vuodelta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

fosforilannoiteverosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleiset säännökset

1 §

Lannoitteista, jotka sisältävät vähintään kaksi painoprosenttia fosforia, on suoritettava valtiolle fosforilannoiteveroa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Lannoitteilla tarkoitetaan lannoitelain (377/86) 2 §:n 1 kohdan mukaisia myytäväksi tarkoitettuja aineita ja valmisteita, joiden tyyppinimikkeet määräytyvät lannoiteasetuksen (383/86) 3 §:n mukaan.

3 §

Fosforilannoiteveroa on velvollinen suorittamaan jokainen, joka valmistaa ansiotarkoituksessa tai tuo maahan tässä laissa tarkoitettuja lannoitteita.

Fosforilannoiteveroa on velvollinen suorittamaan myös se, jolle lannoitteita on tämän lain nojalla toimitettu verotta, jolle niitä ole käytetty verottomaan tarkoitukseen.

Veron määräämisen perusteet

4 §

Fosforilannoiteveroa on suoritettava lannoiteisiin sisältyvältä fosforikilolta 0,50 markkaa 1 päivästä tammikuuta ja 1,00 markkaa 16 päivästä kesäkuuta 1990.

Verottomuus

5 §

Verottomia ovat:

1) maassa valmistetut lannoitteet, jotka vie-
dään maasta tai siirretään vapaa-alueelle tai tullivarastoon;

2) maahan tuodut lannoitteet, milloin ne maahan tuotaessa ovat tullittomia muun säädöksen kuin tullitariffilain (660/87) tai muun sopimuksen kuin tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla, jollei edellä tarkoitussa säädöksessä tai sopimuksessa ole toisin säädetty tai määrätty;

3) lannoitteet, jotka käytetään teollisessa tuotannossa raaka- tai apuaineina taikka välitömästi ensikäytössä tavaran valmistuksessa; sekä

4) lannoitteet, jotka käytetään biologiseen prosessiin perustuvassa jäteveden puhdistuksessa.

6 §

Milloin maassa valmistettuja lannoitteita siirretään vapaa-alueelta tai tullivarastosta kotimaan kulutukseen, on fosforilannoiteverosta, verottomuudesta ja veron palauttamisesta voimassa, mitä maahan tuotujen lannoitteiden osalta on säädetty tai määrätty.

7 §

Milloin maassa valmistettuja lannoitteita, joista fosforilannoitevero on suoritettu, on viety maasta taikka siirretty vapaa-alueelle tai tullivarastoon, viejällä tai siirtäjällä on oikeus hakemuksesta saada vienti- tai siirtohetkellä voimassa ollutta fosforilannoiteveroa vastaava palautus.

Palautusta on haettava piiritullikamarilta kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona lannoitteet on viety maasta tai siirretty 1 momentissa tarkoitettuun paikkaan.

8 §

Kotimaisella valmistajalla on oikeus vähentää verokaudelta suoritettavasta fosforilannoiteverosta saman verokauden aikana valmistus-

paikalle palautettujen tai tullivalvonnassa hävitettyjen verollisten lannoitteiden veroa vastaava määrä.

Erinäiset säännökset

9 §

Kun eduskunnalle on annettu esitys tämän lain muuttamisesta, valtioneuvostolla on oikeus määrätä, että tuotteista kannetaan esityksen mukainen vero.

Jos 1 momentin mukaan suoritettu vero on suurempi kuin sittemmin vahvistettu vero, on erotusta vastaava määrä palautettava hakemuksesta verovelvolliselle.

10 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, on fosforilannoiteveron määräämisestä, suorittamisesta, maksuunpanosta ja muutoksenhausta sekä muutoinkin voimassa mitä valmisteverotuslaissa (558/74) tai sen nojalla on säädetty tai määrätty.

11 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1990 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1990.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 1989

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Ulla Puolanne*

